

BBABAC

Bacheloroppgave

Hvordan kan ungdommer bli best ivaretatt når de blir plassert på barneverninstitusjoner i Norge, og på hvilke måte kan miljøterapeutene jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positiv endring.

**Universitetet
i Stavanger**

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

Universitetet i Stavanger/ 17 mars 2023

Kandidatnummer: 6018

Antall ord: 9430

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
1.1	Bakgrunn for valg av tema	3
1.1.1	Lovhjemmel for plassering i barneverninstitusjon.....	3
1.2	Presentasjon av problemstilling.....	4
1.3	Formål med oppgaven	5
1.4	Begrepsavklaringer.....	5
1.4.1	Ungdommer.....	5
1.4.2	Miljøterapi.....	5
1.4.3	Relasjon.....	6
1.4.4	Omsorg.....	6
2	Kunnskapsramme.....	7
2.1	Grunnleggende prinsipper	7
2.1.1	Minste inngreps prinsipp.....	7
2.1.2	Prinsippet om barnets beste.....	7
2.1.3	Det biologiske prinsipp	8
2.2	Barneverninstitusjoner som et midlertidig hjem	8
2.3	Barneverninstitusjoner som et hjem og arbeidsplass.....	9
2.4	Sammensetninga av ungdommer på barneverninstitusjoner	10
3	Metode	12
3.1	Valg av metode.....	12
3.2	Datainnsamling.....	12
3.2.1	Innledende søk.....	12
3.2.2	Inkludering og ekskluderings kriterier	12
3.2.3	Systematisk søk.....	13
3.2.4	Flytskjema	14
3.3	Analysemetode	14
3.4	Min studies troverdighet.....	15
3.4.1	Troverdigheten av de vitenskapelige artiklene.....	15
4	Funn	17
4.1	Presentasjon av funnene fra vitenskapelige artikler	17
4.2	Oversiktstabell.....	17
4.2.1	Artikkel 1: Relasjoner mellom barn og voksne på barneverninstitusjoner i Norge av Marianne Buen Sommerfelt (2019)	18

4.2.2	Artikkel 2: Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barneverninstitusjon av Gro Ulset (2018).....	18
4.2.3	Artikkel 3: Hva muliggjør godt institusjonsarbeid? av Storø, Backe-Hansen, Løvgren (2017)	19
4.2.4	Artikkel 4: Statlige barnevernsmyndigheters ivaretagelse av barnets beste ved plassering og oppfølging av barn i barnevernsinstitusjoner av Hjalmar Djønne (2021) ..	19
5	Drøfting.....	20
5.1	Hva fremmer og hemmer det miljøterapeutiske arbeidet med ungdommer	20
5.1.1	Ustabilitet i relasjonen.....	20
5.1.2	Avvisning av miljøterapeuter	21
5.1.3	Rutiner	22
5.1.4	Godt miljøterapeutisk arbeid	23
5.2	Ungdomsgruppen på barnevernsinstitusjoner	24
5.2.1	Ulike forklaringer på hvorfor ungdommer må flytte.....	24
5.2.2	Hyppige inn og utflyttinger på bakgrunn av feil plassering.....	25
5.2.3	Hva skal til for at ungdommene skal trives i ungdomsgruppen	26
6	Avslutning.....	28
	Litteraturliste	29

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg begynte å interessere meg for temaet barnevernsinstitusjon gjennom min arbeidserfaring på en slik institusjon. Jeg ble fort interessert i hvordan ungdommene faktisk har det på institusjonen og om institusjonen hjelper den enkelte ungdommen. Det har lenge vært søkelys på å redusere bruken av institusjoner, og siden innføringen av barnevernloven i 1953 har det blitt foretrukket at i situasjoner der barn må plasseres utenfor hjemmet skal dette fortrinnsvis foregå i fosterhjem (Kjelsaas et al., 2020, s. 17). De siste 30 årene har det også vært et økende ønske om å redusere antall barn og ungdommer i institusjoner (Kjelsaas et al., 2020, s. 17). Resultatene av denne dreiningen kommer blant annet til syne i statistikken over antall barn og unge i barnevernsinstitusjoner. I 2007 var det 1427 barn i barnevernsinstitusjon til sammenligning med utgangen av 2021 var det 959 barn og ungdommer som var plassert i institusjoner i Norge (SSB, 2022). Selv om fosterhjem er den plasseringsformen som er foretrukket i Norge så er det fremdeles mange ungdommer som bor på institusjon. Årsaken til at enkelte barn bor på institusjoner i stedet for fosterhjem varierer. Det kan skyldes mangel på fosterhjem, om fosterhjem er i stand til å ivareta ungdommene eller at ungdommen har en for problematisk atferd. Tall fra 2021 viser at over 200 barn venter på et fosterhjem (Bufdir, 2021), flere av disse barna bor sannsynligvis på en institusjon i dag. Når vi ikke har nok alternative løsninger for å ivareta barn da er det viktig at det plasseringsalternativet vi kan tilby barn som ikke kan bo hjemme er godt nok. Derfor ønsker jeg videre i denne oppgaven å se på hvordan ungdommer kan bli best ivaretatt når de blir plassert på barneverninstitusjoner i Norge, og på hvilke måte kan miljøterapeutene jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positiv endring.

1.1.1 Lovhjemmel for plassering i barneverninstitusjon

Ungdommer som bor på barneverninstitusjoner, kan være plassert på ulike lov hjemler. Det skilles mellom frivillig plassering, tvangsplasseringer og akutt-plasseringer. For at en ungdom skal kunne plasseres på et frivillig grunnlag må foreldre eller/og barnet selv gi et tydelig samtykke (Kjønstad et al., 2022a, s. 268). Det finnes igjen ulike institusjoner som tar forskjellige plasseringsgrunnlag, det kan være omsorgsplasseringer eller atferd plasseringer. Uavhengig av om ungdommer er plassert på omsorg eller atferd kan begge plasseringene være frivillig eller tvunget. Valget om ungdommen blir plassert på omsorg eller atferd,

omhandler problematikken til den enkelte ungdommen. Lovhjemmel for plasseringer på frivillig basis er barnevernsloven (2021, §3-2). Denne gir mulighet til å plassere barn i omsorgsinstitusjoner. Frivillig plassering i atferds institusjoner er lovhjemlet etter barnevernsloven (2021, §6-1). Barnevernsloven (2021, §5-1) gir lovhjemmel til å plassere barn i institusjoner med bakgrunn i omsorgssituasjonen uten samtykke. Grunnlag for å plassere barn i institusjon på bakgrunn av atferd uten samtykke er lovhjemlet i barnevernsloven (2021, §6-2). I situasjoner der barn er uten omsorg i en akutt situasjon kan barneverntjenesten midlertidigs plasserer barnet i en institusjon med samtykke fra foreldre og barnet jf. barnevernsloven (2021, §4-1) (Kjønstad et al., 2022a, s. 305). Dersom en av partene ikke samtykker kan barneverntjenesten midlertidig ta omsorgen fra foreldrene i situasjoner der barnet står i fare for å bli «vesentlig skadelidende» om barnet forblir hos foreldrene sine jf. barnevernsloven (2021, §4-2). Et slik inngrep i en familie er svært inngripende, det er derfor kun i sitasjoner der barn blir utsatt for overgrep, vold, fysisk eller psykisk mishandling eller alvorlig omsorgssvikt som staten har en plikt til å verne barn mot (Kjønstad et al., 2022a, s. 305).

1.2 Presentasjon av problemstilling

I denne oppgaven vil jeg belyse hvordan ungdommer kan bli best ivaretatt når de blir plassert på barneverninstitusjoner i Norge, og på hvilke måte bør miljøterapeutene jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positiv endring. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i ungdommer som er plassert i barnevernsinstitusjoner i alderen 13 til 18 år. Jeg velger denne avgrensingen fordi det er i hovedsakelig ungdommer i alderen 13 til 18 år som bor i barnevernsinstitusjoner (Drange & Hernæs, 2020). Dette kan man blant annet se på statistikk over antall barn under 12 år som bor på institusjoner i løpet av 2021. Antall barn i denne kategorien er kun 122 (SSB, 2022). Jeg vil sette søkelys på hvordan miljøterapeutene på barneverninstitusjoner bør jobbe for å kunne ivareta den enkeltes ungdoms behov og hvilke fenomener som er særegent for institusjonstilværelsen til ungdommer. Jeg kommer også til og se på hvordan miljøterapeuten bør jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positiv endring hos den enkelte ungdom. Jeg kommer ikke til å fremlegge en fullstendig liste over hvordan man kan jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positive endring, men jeg kommer til å trekke frem de elementene jeg synes er mest relevant i forhold til de utvalgte vitenskapelige artiklene og tilgjengelig faglitteratur.

1.3 Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven er å fremme mer kunnskap om hvordan ungdom har det på barneverninstitusjoner i Norge. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i fire ulike vitenskapelige artikler som omhandler barneverninstitusjoner. Deretter vil jeg fremlegge funnene i disse tekstene som omhandler hvordan miljøterapeutene bør jobbe for å ivareta den enkelte ungdom og hvordan man bør jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positiv endring hos den enkelte ungdom.

1.4 Begrepsavklaringer

Videre i dette underkapittelet skal jeg definere og forklare de begrepene jeg ser på som mest relevant i forhold til min problemstilling og tekst.

1.4.1 Ungdommer

I oppgaven kommer jeg hovedsakelig til å benytte begrepet ungdommer, i lovgivningen blir som regel begrepet barn brukt. Barn er betegnelsen på perioden fra 0-18 år jf.

Barnevernsloven (2021, §1-2 første ledd). Ungdom omhandler en periode i barndommen som strekker seg fra 13 til 18 år (Larsen, 2022, s. 22).

1.4.2 Miljøterapi

Miljøterapi er «En systematisk og gjennomtenkt tilretteleggelse av miljøets psykologiske, sosiale og materielle/fysiske sider i forhold til individets og gruppens situasjon og behov. Hensikten med dette er å fremme mulighetene til læring, mestring og personlig ansvar.» (Larsen & Selnes, 1975, s. 14). Miljøterapi kan beskrives på ulike måter, et eksempel er at miljøterapi er et overordnet begrep som kan inneholde ulike terapeutiske prinsipper og metoder (Landmark et al., 2020, s. 106). Jeg kommer til å bruke begrepet miljøterapeut og miljøterapi som synonymer der miljøterapi henviser til selve arbeide mens miljøterapeut henviser til de personene som utfører arbeidet (Larsen, 2022, s. 16–17).

1.4.3 Relasjon

Relasjoner omhandler møte mellom mennesker (Landmark & Olkowska, 2016, s. 71).

«relasjonen mellom mennesker som et gjensidig og interaktivt forhold der begge parter påvirker hverandre» (Aamodt, 2014, s. 36). Dette innebærer at man må se atferden til ungdom i lyset av egen påvirkning på relasjonen, dermed må man se et individ i lyset av sin kontekst (Aamodt, 2014, s. 36).

1.4.4 Omsorg

Omsorg innebærer at man tar vare på andre mennesker og bryr seg om dem. Omsorg kan komme til syne med ulike omsorgsoppgaver blant annet oppfølging, lage måltider, vekking og så videre (Backe-Hansen et al., 2017, s. 17). Begrepet omsorg i konteksten av en barneverninstitusjon innebærer at omsorg er i skjæringspunktet mellom det mellommenneskelig aktivitet og profesjonelt arbeid. Som vil innebære at barneverninstitusjoner skal forsøke å etterligne kvaliteter som finnes i tradisjonelle familier (Backe-Hansen et al., 2017, s. 9).

2 Kunnskapsramme

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for kunnskapsrammen jeg baserer min videre drøfting på. Valget av hvilke temaer jeg tar opp er basert på hvilke funn jeg fant i de vitenskapelige artiklene. Jeg kommer først til å redegjøre kort for grunnleggende prinsipper i barnevernet. Videre skal jeg redegjøre om temaet barneverninstitusjoner som et midlertidig hjem for ungdommer. Deretter skal jeg legge frem utfordringene med at barneverninstitusjoner både er et hjem og en arbeidsplass. Til slutt tar jeg opp at sammensetning av ungdommer på barneverninstitusjoner har både positive og negative effekter.

2.1 Grunnleggende prinsipper

Det er flere grunnleggende prinsipper for barnevernsarbeid som legger rammer for hvordan barnevernet skal jobbe og ta avgjørelser. Noen av disse grunnleggende prinsippene kan til tider oppleves som motstridende, noe jeg kommer nærmere inn på i drøftingskapitlet. Legalitetsprinsippet er det grunnleggende prinsippet for alle inngrep, det innebærer at alle inngrep må ha hjemmel i lov (Kjønstad et al., 2022a, s. 36). Videre kommer jeg til å redegjøre kort for de prinsippene som skal ligge til grunn for alt barnevernsarbeid.

2.1.1 Minste inngreps prinsipp

Ut fra minste inngreps prinsipp som er lovhjemlet i barnevernsloven (2021, §1-5 andre ledd) og menneskerettsloven (1999, vedlegg 2, art 8, nr. 2) (Kjønstad et al., 2022a, s. 286). Det kommer frem at man skal benytte det minst inngripende tiltak. Det vil si at man først må vurdere om mindre inngripende tiltak er tilstrekkelig for å ivareta barnet (Kjønstad et al., 2022b, s. 568). I forhold til plassering i barneverninstitusjoner vil det si at man helst bør benytte frivillig plassering om det er tilstrekkelig for å ivareta barnet.

2.1.2 Prinsippet om barnets beste

Prinsippet om barnets beste er et grunnleggende prinsipp som skal vektlegges i avgjørelser som omhandler et barn. Når det skal avgjøres hva som er til det enkelte barns beste skal det gjennomføres en skjønnsmessig vurdering av hva som er til det beste for det enkelte barnet. I denne vektingen må det blant annet tas hensyn til barnets egne mening jf. barnevernsloven

(2021, §1-4). Det skal tas ekstra hensyn til etnisitet, språk, religion, kulturelle bakgrunn, familiemiljø, opprettholdelse av relasjoner, omsorgsbehov, sikkerhet og sårbarhetsfaktorer (Kjønstad et al., 2022a, s. 281–282). Prinsippet om barns beste er nedfelt flere plasser i loven blant annet i Grunnloven (1814, §104), barnekonvensjonen (1989, art. 3 nr 1) og barnevernsloven (2021, §1-3) (Kjønstad et al., 2022b, s. 83–84) (Kjønstad et al., 2022a, s. 282).

2.1.3 Det biologiske prinsipp

Det biologiske prinsipp tar utgangspunkt i at alle barn har det best hos sine biologiske foreldre, og at kontakten mellom biologiske foreldre og barnet skal opprettholdes (Kjønstad et al., 2022a, s. 284). Det biologiske prinsipp kommer til uttrykk flere ulike steder i lovverket, blant annet Grunnloven (1814, §102), Den europeiske menneskerettskonvensjon (1950, art 8), barnekonvensjonen (1989, art. 16) og i barnevernsloven (2021, §1-5 første ledd).

2.2 Barneverninstitusjoner som et midlertidig hjem

Ungdommer som blir plassert på barneverninstitusjoner opplever mange brudd i sin oppvekst, mange av ungdommene må flytte mellom ulike boformer. De ungdommene som må flytte mest er de som er plassert på barneverninstitusjoner på grunn av atferd. Av disse ungdommene var det ca. 45 % som hadde flyttet mer enn fire ganger siden første tiltak i Bufetat (Bufdir, 2022a, s. 98). Gjennomsnittlig oppholdstid på barneverninstitusjoner atferd er 318 dager, mens det på omsorgsplasseringer er 470 dager. Akutt institusjoner har gjennomsnittlig antall døgn på 51 dager (Kjelsaas et al., 2020, s. 24–25). Tallene viser at ungdommene opplever mange kortvarige opphold som kan medfører gjentagende avbrudd og mulige svik av voksne. Det kan føre til utfordringer rundt å stole på andre, spesielt voksne fordi det ofte er disse som har sveket ungdommene tidligere (Landmark et al., 2020, s. 273). Dette kan føre til en ambivalens og en frykt for nye svik av voksne, som igjen kan medfører at ungdommen avviser de voksne for å unngå å slippe de tett nok innpå til at de kan svikte ungdommen igjen (Landmark et al., 2020, s. 277–278). Det kan ungdommene gjøre ved å bruke atferd som tidligere har ført til konflikt og avvisning (Landmark et al., 2020, s. 118). Denne atferden kan forklares med selvforståelsen til ungdommene som skapes i møte med andre mennesker. Det vil si at hvordan man opplever at andre opplever dem selv påvirker selvfølelsen, selvforståelsen og selvbilde til den enkelte (Larsen, 2022, s. 33). Ungdommer

under barnevernets omsorg har ofte opplevd gjentagende negative relasjonserfaringer og eventuelt gjentagende traumatiske opplevelser i sin barndom (Larsen, 2022, s. 33). Dette kan medføre at ungdommen har et bilde av seg selv som udugelige, umulige og uønsket, som igjen kan medføre en negativ spiral der ungdommen ønsker å avvise og bli avvist av andre for å ivareta en slags stabilitet i sin oppfatning av virkeligheten (Larsen, 2022, s. 33–34). Når ungdommene benytter slike strategier er det viktig at miljøterapeuten viser at den tåler ungdommens atferd (Landmark et al., 2020, s. 118). Om man lykkes med dette kan ungdommen oppleve miljøterapeuten som en trygg og ivaretakende omsorgsperson som igjen kan føre til at ungdommen lærer seg ny atferd som er mer hensiktsmessig for videre positiv utvikling (Larsen, 2022, s. 43–45).

2.3 Barneverninstitusjoner som et hjem og arbeidsplass

En barneverninstitusjon er både et hjem for ungdommen, men også en arbeidsplass for de ansatte. Dette kan føre til utfordringer for å kunne oppnå et trygt omsorgsmiljø for ungdommene (Backe-Hansen et al., 2017, s. 21–22). Siden de voksne er ansatt for å yte omsorg ovenfor ungdommene kan det føre til tvil hos ungdommene over om omsorgen de får er ekte, eller om det bare er en jobb for de ansatte (Landmark et al., 2020, s. 274).

Barneverninstitusjon skiller seg fra et hjem på flere måter, et konkret eksempel er antall voksne omsorgspersoner som ungdommene må forholde seg til. På en barneverninstitusjon er det normalt at ungdommen møter 15 til 20 ulike miljøterapeuter på en måned ved normal turnus ordning (Landmark et al., 2020, s. 277). Det kan både være positivt og negativt at det er mange ulike miljøterapeuter som ungdommen må forholde seg til. Om ungdommen har en utfordrende relasjon med noen ansatte kan mange ansatte føre til større mulighet for at ungdommen finner noen miljøterapeut som de kan oppnå en trygg relasjon til (Landmark et al., 2020, s. 277). At miljøterapeuter er ulike kan være en styrke for arbeidet, fordi det viser personligheten til de ulike ansatte noe som styrker påliteligheten til relasjonen mellom ansatte og ungdommer (Larsen, 2022, s. 135). Om ulikheten mellom miljøterapeutene omhandler fagsynet eller forståelsen av hovedoppgaven i arbeide kan stor ulikhet fører til fragmentering i det miljøterapeutiske arbeide (Larsen, 2022, s. 135–136). I begynnelsen av 2020 tredde det i kraft et minstekrav for kompetanse hos ansatte i barneverninstitusjoner der det er et krav om minimum fullført 3 årlig bachelorutdanning som er relevant i forhold til sosialfaglig arbeid (Bufdir, 2022b, s. 3–10). Dette ble gjort for å heve kvaliteten på tilbudet til ungdommen som bor på barneverninstitusjoner. Dette kan føre til likere fagsyn og forståelse. Det kan også være

negativt for ungdommen med mange ulike voksne fordi det kan føre til ustabilitet i omsorgen ungdommen opplever. Rutinene og reglene kan da føre til større stabilitet selv om de voksne skiftes ut, fordi det fører til struktur i hverdagen til ungdommen (Landmark et al., 2020, s. 118). For mange ungdommer kan selve innføringen av rutiner og regler være utfordrende fordi mange er vant til å gjøre som de vil, og derfor kan overgangen være problematisk (Backe-Hansen et al., 2017, s. 23).

2.4 Sammensetninga av ungdommer på barneverninstitusjoner

Ungdommer som bor på barneverninstitusjoner, blir en del av en gruppe fordi de bor sammen. Hvilke ungdommer som blir plassert på samme tiltak blir til en viss grad regulert av lover (Landmark et al., 2020, s. 172). Dette ser man blant annet ved at man skiller mellom omsorgs plassering og atferd som kommer til uttrykk i barnevernsloven (2021, §§§5-1, 6-1 og 6-2). Årsaken til denne splittingen er for å skape en mer homogen gruppe, i tillegg gjøres dette for å skjerme de yngste ungdommene som blir plassert fra de ungdommene med størst avvikende atferd og problembilde (Landmark et al., 2020, s. 172). Ungdommer som blir plassert på barneverninstitusjoner kan ha svært ulik problematikk. Noen av utfordringene enkelte av ungdommene har kan medføre en uheldig konsekvens for ungdommene som bor sammen (Landmark et al., 2020, s. 173). Noen eksempler på uheldige sammensetninger av ungdom kan være ungdommer med rus problematikk sammen med ungdommer uten og ungdommer som har skadelig seksuell atferd sammen med ungdommer som ha opplevd seksuelle overgrep (Landmark et al., 2020, s. 173). Ungdommer kan ha uheldige smitteeffekter på hverandre, og dermed kan det være hensiktsmessig å skille enkelte ungdommer fra hverandre (Larsen, 2022, s. 84–85). Ofte blir ungdommer plassert på et konkret tiltak på bakgrunn av hvilke tiltak som er tilgjengelig. Det medfører at ungdommene kan bli plassert på tiltak som ikke er egnet for dem på bakgrunn av økonomiske betingelser (Larsen, 2022, s. 85–86). Mange av ungdommene som bor på barneverninstitusjoner opplever vennskapene med ungdommer på institusjonen som svært viktig for livet deres (Landmark et al., 2020, s. 175). Samspillet mellom ungdommen kan fungere som en fin øvingsarena for samspill mellom jevnaldrende som kan fremme utvikling for den enkelte ungdom (Landmark et al., 2020, s. 176). Gruppen kan også føre til at ungdommen opplever en gruppetilhørighet eller utenforskap. Om ungdommen opplever utenforskap kan ungdommen være tilbøyelig til å gjøre mye for å oppnå aksept i gruppen (Landmark et al., 2020, s. 176–177). Selv om gruppen som arena kan ha flere positive effekter kan også dette føre til svært farlige og destruktive samspill. Dette kan

man blant annet se på enkelte barneverninstitusjoner der ungdommene har tatt over kontrollen på institusjonen, og der ungdommene har gått sammen mot miljøterapeutene. Dette kan komme til uttrykk med fysisk utagering mot personal, hærverk og rømning (Landmark et al., 2020, s. 182–183).

3 Metode

3.1 Valg av metode

Jeg valgte forskningsmetoden litteraturstudie, der den utvalgte litteraturen er hentet fra kvalitative studier. Kvalitative data egner seg bedre til å fordype seg i min problemstilling, hvordan man bør jobbe for å ivareta den enkeltes ungdoms behov og hindre negativ utvikling og fremme positiv endring en litteraturstudie med kvantitative data. Dette begrunner jeg med at det er vanskelig å tallfeste om noen blir ivaretatt og at det er gjennomført få kvantitative studier rundt dette temaet. Jeg mener at litteraturstudiet egner seg til denne problemstillingen, fordi jeg da hadde mulighet til å analysere flere ulike tekster som omhandler dette temaet og se utfordringen fra ulike vinkler og ulike metoder innenfor kvalitative forskningsmetoder. Jeg vurderte også om jeg skulle benytte meg av kvalitative intervjuer. Da hadde jeg ønsket å intervju ungdommer som selv bor på en institusjon. Dette er derimot ikke mulig å gjennomføre fordi instituttet ikke godkjenner intervju av barn og unge. Det kunne også vært svært etisk utfordrende, fordi jeg ville blitt nødt til å intervju ungdommer om svært sårbare temaer (Dalland, 2020, s. 79–80). Å gjennomføre en litteraturstudie vil si at man samler inn skriftlig litteratur for å gå kritisk igjennom litteraturen og systematiserer funnene for deretter å sammenfatte resultatene. Målet er at leseren skal få en bedre forståelse av det problemstillingen tar opp (Thidemann, 2019, s. 78).

3.2 Datainnsamling

3.2.1 Innledende søk

Det innledende søk ble gjort 03.01.23 til 11.01.23 og jeg begynte å søke i søkemotorene Google, Google Scholar og Oria. I begynnelsen var søket lite systematisk og jeg søkte på ord som akuttinstitusjon, akuttplassering og barnevern. I starten av det innledende søke ønsket jeg å skrive om akuttplasseringer i barneverninstitusjoner, men jeg oppdaget raskt at det var lite vitenskapelige artikler som er rettet direkte mot akuttinstitusjon. Jeg valgte derfor å endre min problemstilling til generelt barneverninstitusjoner for å kunne utvide søket.

3.2.2 Inkludering og ekskluderings kriterier

Jeg benyttet meg av inspirasjon fra mine funn i de innledende søkene, for å finne søkeord som ville utvide mitt søkefelt. Når jeg gikk over til et mer systematisk litteratursøk valgte jeg å

søke på norsk i databasen Oria og Idunn. Jeg begrunner denne geografiske og språklige avgrensingen med at temaet barneverninstitusjoner er lite overførbart over landegrensler fordi de ulike landene har ulike regler og politiske føringer for bruk av barneverninstitusjoner (Dalland, 2020, s. 149). Jeg valgte å kun inkludere fagfellevurderte artikler eller fagfellevurderte tidsskrift som er skrevet fra 2017 til og med 2022. Ut ifra disse kriteriene begynte jeg den iterative prosessen, som innebærer å veksle mellom ulike trinnene i søkeprosessen der jeg noterte søkeord som er relevante for min oppgave (Thidemann, 2019, s. 82). I mitt tilfelle vil det si at jeg vekslet på ulike ord som omhandler barneverninstitusjoner som for eksempel institusjon, plassering, barnevern og barneverninstitusjoner.

3.2.3 Systematisk søk

Jeg kommer til å forklare den systematiske søkeprosess både i tekstform under og i et flytskjema. I mitt endelige søk benyttet jeg meg av søketeknikker ved bruk av tegnsetting for å inkludere eller ekskludere ulike relevante artikler. Når jeg skulle finne frem til de 3 første artiklene søkte jeg i databasen Oria og Idunn. Jeg benyttet meg av søkestrategien trunkering som er å søke på ordstammen til et ord, ved bruk av denne teknikken får man opp ulike bøyninger av ordet (Thidemann, 2019, s. 87–88). Jeg valgte å benytte meg av denne utvidende søketeknikken på grunn av det snevre treffet jeg fikk ved bruk av søkeordet «barneverninstitusjon», da fikk jeg 12 treff i begge søkemotorene. Når jeg utvidet søket ved bruk av søkeordet «barneverninstitusjon*» økte treffene mine i Oria til 16 mens det fremdeles bare var 12 treff i Idunn. Deretter så jeg bort fra duplikater og artikler som har feil årstall stående i databasen, når jeg så bort fra disse sto jeg igjen med 10 treff i Oria. Deretter leste jeg overskrifter og innledning på de resterende treffene og kunne ekskludere 7 treff i Oria og 9 treff i Idunn som ikke var relevante til min problemstilling. Etter dette satt jeg igjen med de tre samme vitenskapelige artiklene i begge databasene.

Artikkel 1: Relasjoner mellom barn og voksne på barneverninstitusjoner i Norge av Marianne Buen Sommerfelt (2019)

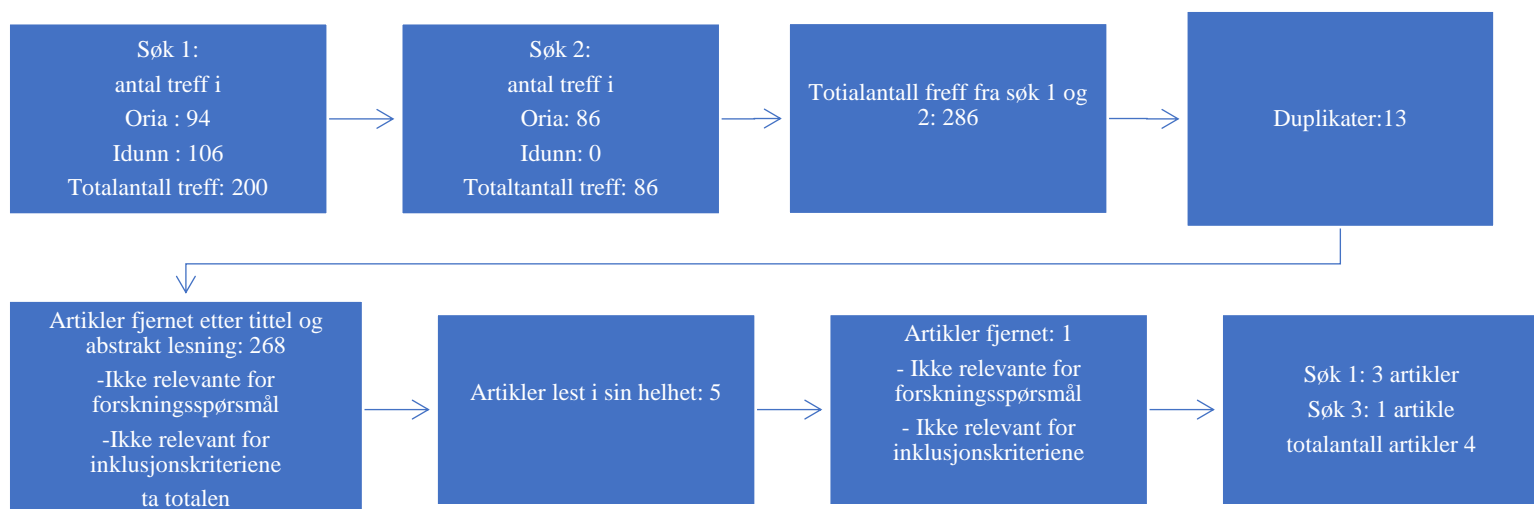
Artikkel 2: Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barneverninstitusjon av Gro Ulset (2018)

Artikkel 3: Hva muliggjør godt institusjonsarbeid? av Storø, Backe-Hansen, Løvgren (2017)

I det systematiske søket der jeg fant min siste vitenskapelige artikkel benytte jeg meg av samme kriterier og databaser som nevnt over. Jeg benyttet meg av tegnsetting for å utvide søket, ved å bruke OG, ELLER og () for å inkludere og ekskludere relevant treff (Thidemann, 2019, s. 87). Mitt endelige søk var «(plassering ELLER akutt-plassering) OG (barnevern ELLER institusjon)» ut ifra disse søkeordene fikk jeg fem treff i søkemotoren Oria, men jeg fikk derimot ingen treff i Idunn. To av treffene kunne jeg ekskludere ut ifra tittelen på tekstene som ikke omhandler mitt tema, og en kunne jeg se vekk ifra siden den er samme artikkel som jeg allerede har valgt ut i søket over. Deretter gikk jeg inn og leste på sammendrag og avslutning på de to gjenværende artiklene, og jeg kunne raskt ekskludere en fordi den omhandlet plassering i fosterhjem. Dermed satt jeg igjen med en artikkel som er relevant til min oppgave fra dette søket:

Artikler 4: Statlige barnevernsmyndigheters ivaretagelse av barnets beste ved plassering og oppfølging av barn i barnevernsinstitusjoner av Hjalmar Djønn (2021)

3.2.4 Flytskjema

3.3 Analysemetode

I den videre analysen av de vitenskapelige artiklene har jeg benytte meg av tematisk analyse, der jeg tok utgangspunkt i datagrunnlaget fra de fire vitenskapelige artiklene og besvarte min problemstilling ut ifra datagrunnlaget fra de utvalgte artiklene. For å gjennomføre en tematisk analyse må man først identifisere temaene ved å se på resultatdelen av artiklene, og deretter

identifiserte jeg hovedtemaene som kommer frem i resultatdelen (Thidemann, 2019, s. 96). Deretter presenterer jeg hovedfunnene i artiklene som har en direkte kobling til min problemstilling (Thidemann, 2019, s. 97). Jeg leste de ulike artiklene flere ganger og jobbet dynamisk med å identifisere ulikheter og likheter ved funnene som ble fremstilt i artiklene (Thidemann, 2019, s. 98). Deretter har jeg sammenlignet funnene på tvers av artiklene, og jeg benytter meg også av en oversiktstabell for å strukturere funnene (Thidemann, 2019, s. 97). Målet med den tematiske analysen er å identifisere og utvikle kunnskap om sosiale fenomener (Stuvøy et al., 2021, s. 250).

3.4 Min studies troverdighet

Reliabilitet også omtal som pålitelighet handler om det presenterte funnet er til å stole på for leseren (Dalland, 2020, s. 58). Validitet også kalt gyldighet handler om den utvalgte metoden er hensiktsmessig for og besvarer problemstillingen, for å sikre dette bør man kontrollere det man har gjort (Dalland, 2020, s. 245). Jeg vil i denne teksten påstå at min reliabilitet og validitet blir styrket ved at jeg i innledningen presenterer årsaken til min interesse for temaet og at jeg er åpen om utfordringer i de innledende søkene og valg av problemstilling. Jeg dokumenterer også søkene både i et flytskjema og i tekst form, og ved grundig dokumentasjon av de endelige søkene fører det til at andre kan gjennomføre søkeprosessen jeg benyttet for å komme frem til de utvalgte tekstene. Min reliabilitet og validitet blir derimot svekket på bakgrunn av lite erfaring med bruk av ulike forskningsmetoder som kan medfører feil eller mangler ved gjennomføringen. Reliabilitet og gyldigheten til min tekst blir også svekket av oppgavens omfang og tidsbegrensning som medfører at jeg ikke har mulighet til å gå grundig inn i temaet.

3.4.1 Troverdigheten av de vitenskapelige artiklene

Alle utvalgte artikler er hentet fra Tidsskriftet Norges Barnevern, som er det mest etablerte tidsskriftet innenfor feltet barnevern. Det er eid av Norsk Barnevernsamband som også fungerer som sekretariat for dette tidsskriftet. Tidsskriftet Norges Barnevern blir gitt ut i samarbeid med Universitetsforlaget. De vitenskapelige artiklene som blir gitt ut via Tidsskriftet Norges Barnevern er på nivå 1 og den følger normal stander for meritterende publisering. Dette skjer ved at de vitenskapelige artiklene blir bedømt av to fagfeller som er uavhengige og anonyme (Tidsskriftet Norges Barnevern, u.å.). Siden artiklene stammer fra et

etablert tidsskrift og er utgitt i samarbeide med universitetsforlaget styrker dette relabiliteten og gyldigheten til artiklene (Dalland, 2020, s. 143–145). Artiklenes alder kan også påvirke troverdigheten, den eldste teksten min er hentet fra 2017. Årsaken til valget av denne handler blant annet om at det er få vitenskapelige artikler som tar opp relevante temaer i forhold til min problemstilling. Dette kan påvirke gyldigheten av artiklene, fordi barnevernsfeltet er i en konstant utvikling, spesielt den siste tiden med innføring av ny barnevernslov som tredde i kraft 01.01.2023. Dette kan i seg selv påvirke gyldigheten av alle de vitenskapelige artiklene jeg har valgt ut. Årsaken til at nyere kilder i enkelte fagfelt som blant annet barnevern er mer pålitelige en eldre er fordi det er stadig utvikles kunnskap inne for feltet og ny informasjon blir tilgjengelig (Bertnes & Turseth, 2012, s. 52).

4 Funn

4.1 Presentasjon av funnene fra vitenskapelige artikler

Under har jeg kort oppsummert de viktigste funnene i de ulike vitenskapelige artiklene i forhold til Hvordan ungdommer kan bli best ivaretatt når de blir plassert på barneverninstitusjoner i Norge, og på hvilke måte kan miljøterapeutene jobbe for å hindre negativ utvikling og fremme positiv endring. Jeg har i tillegg laget en oversiktstabell over artiklene for å gjøre funnene mine mer oversiktlige, se oversiktstabell under.

4.2 Oversiktstabell

Navn og år	Tittel	Formål	Metode	Funn	Sentrale tema
Artikkel 1: Marianne Buen Sommerfelt. 2019	Relasjoner mellom barn og voksne på barneverninstitusjoner i Norge	Hvordan har relasjoner og synet på barn i instruksjoner endret seg over tid	Dokumentanalyse av institusjonsplaner fra 1850, 1950 og 2015- 2016. for og se på hvordan disse har endret seg over tid	Barneverninstitusjoner har gått igjennom store forandringer siden 1850 til 2016, flestparten av disse forandringene har vært til det bedre. Det er fremdeles noen sider ved institusjon på 1850 og 1950 tallet som ville vært bra om vi kunne videreført til i dag.	Endringer i barneverninstitusjoner over tid, med utgangspunkt i institusjons planer
Artikkel 2: Gro Ulset. 2018	Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barneverninstitusjon	Finne ut om det er skiftene regler og praksiser mellom de ulike teamene som vil påvirke omsorgsmiljøet til ungdommene	Feltarbeid, deltakende observasjon med uformelle feltsamtaler og intervjuer av ungdommer og ansatte i en institusjon med ungdommer som er plassert etter bvl §§ 3-2 og 5-1. Studien varte i 6 måneder, der forskeren var på institusjonen 2 ganger per uke. Det var fire ulike team med voksne som rullerte på å bo med ungdommene.	Det er variasjoner mellom de ulike teamene spesielt under disse kategoriene; måltider, skole, vekking og søvn	Ungdoms opplevde trygghet og trivsel sammenlignet med inkonsistente regler og praksiser
Artikkel 3: Storø, Backe-Hansen, Løvgren 2017	Hva muliggjør godt institusjonsarbeid?	Å undersøke hvilke litteratur som finnes på området og hvordan det er og bo på barnevernsinstitusjoner. Det ble undersøkt nærmere på fire ulike undertemaer beboersammensetning og omsorg, barns medvirkning og omsorg, kontinuitet i omsorg, fysisk helse og omsorg.	Teoretisk litteratur studie av tilgjengelig litteratur om plassering av barn i barnevernsinstitusjoner. Det ble søkt i studier fra Norge, Norden og studier fra Storbritannia	Det er mange hemmende faktorer for å kunne fremme et godt omsorgsmiljø på en barneverninstitusjon, det er derfor viktig å ha fokus på å fremme et godt og trykt omsorgsmiljø for ungdommer på institusjoner	Beboersammensetning og omsorg, Barns medvirkning og omsorg, Kontinuitet i omsorg, Fysisk helse og omsorg
Artikkel 4: Hjalmar Sæbø Djønnne, 2021	Statlige barnevernsmyndigheters ivaretagelse av barnets beste ved plassering og oppfølging av barn i barnevernsinstitusjoner	Fremme informasjon fra rapporten til riksrevisjonen (2020)	Dokumentanalyse av riksrevisjonens rapport fra 2020	Manglene dokumentasjon, oppfølging, oppfølging av psykisk helse, kvalitetssikring og manglende egnede plasseringer for den enkelte ungdom	Plassering og oppfølging av barn som bor i barnevernsinstitusjoner

4.2.1 Artikkel 1: Relasjoner mellom barn og voksne på barneverninstitusjoner i Norge av Marianne Buen Sommerfelt (2019)

Barnevernsinstitusjoner har gått igjennom en stor utvikling fra 1850, 1950 og 2016, men det er fremdeles enkelte elementer ved institusjonene på 1850 tallet til 2016 som går igjen. Bruken av begreper som oppdragelse, omsorg, samfunnsnyttige og som et hjem, går igjen over de ulike epokene, men innholdet i disse begrepene har endret seg over tid. Synet på barnets rettigheter, muligheten for behandling og sosialfaglig arbeid har derimot ikke vært til stede i alle epokene. I 2015-2016 er det søkelys på rehabilitering og behandling og at de ansatte skal hjelpe barna til å oppnå selvhjelp. Det økende søkelyset på lover og forskrifter fører til et mindre handlingsrom for de ansatte. Dette har både positive og negative sider. På den positive siden fører det til et likere tilbud til barn, men det kan også være negativt fordi det gir et mindre rom for det personlige møte mellom barn og ansatte. Planene fra 1850 var det ganske få voksne barna måtte forholde seg til, dette står i kontrast til planene fra 2015-2016 der det er mange ulike ansatte som barna må forholde seg til og bygge en relasjon til.

4.2.2 Artikkel 2: Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barneverninstitusjon av Gro Ulset (2018)

Både miljøterapeutene og ungdommene var klar over at det var variasjoner mellom teamene som var på vakt. Det ble satt søkelys på ulike situasjoner der det ofte oppstår variasjoner som med måltider, søvn og vekking, skole og omsorgsformer. Det som går igjen på tvers av disse gruppene er at de ulike miljøterapeutene tillater ulik atferd av ungdommene, og at de møter ungdommene på ulike måter. Ungdommene forklarer at det kan være ulike konsekvenser ut ifra hvilket team som er på vakt og at det kan skape uforutsigbarhet for ungdommene. De forklarer også at de blir møtt på ulike måter, hvor noen miljøterapeuter tar seg tid til å hjelpe den enkelt ungdom mens andre er fjerne i kommunikasjonen og oppfattes som frekke. Ungdommene påpeker også at det er enkelte miljøterapeuter de ikke liker og at det kan skape ubehagelige situasjoner rundt for eksempel måltider og lignende. Selv om ungdommen påpeker flere situasjoner der det er negativt at miljøterapeutene gjør ting ulikt, mener også ungdommene at de ikke ønsker at alle miljøterapeutene skal være like. Det er ofte miljøterapeuter som er personlige i møte med ungdommene som ungdommene trives best sammen med.

4.2.3 Artikkel 3: Hva muliggjør godt institusjonsarbeid? av Storø, Backe-Hansen, Løvgren (2017)

Denne studien har flere fokusområder som sammensetning av ungdommer, medvirkning, kontinuitet i omsorgen, fysisk helse og omsorg. Ut fra dette blir det problematisert at de ansatte ikke har nok kunnskap om psykiske plager. Det ble også funnet at ungdommene ofte bygger tette bånd mellom hverandre, og dette er positivt ved at de støtter hverandre, men det kan også være problematisk. Det er et gjentakende problem at ungdommene i institusjoner opplever lite stabilitet i omsorgen sin, i motsetning til barn som bor hos sine biologiske foreldre. For å fremme et godt omsorgsmiljø for ungdommen trengs kontinuitet, trygghet, stabilitet og respekt. Det bør også være et inkluderende omsorgsmiljø, der ungdommen får rom til å dyrke sine aktiviteter og har en reell medvirkning.

4.2.4 Artikkel 4: Statlige barnevernsmyndigheters ivaretagelse av barnets beste ved plassering og oppfølging av barn i barnevernsinstitusjoner av Hjalmar Djønne (2021)

Riksrevisjonen fant flere feil og mangler ved driften av barneverninstitusjoner, blant annet manglende dokumentasjon, oppfølging, oppfølging av psykisk helse, kvalitetssikring og manglende egnede plasseringer for den enkelte ungdom. Det ble funnet store hull og mangler i dokumentasjon på flere områder, blant annet manglet 11 av 15 private barnevernsinstitusjoner sluttrapport når ungdommen skal flytte videre. Det var også store mangler ved kvalitetssikring av barnevernsinstitusjoner, ved gjennomgang av Bufetat sine kontroller av barnevernsinstitusjoner ble det funnet brud i 50 av 161 rapporter på forskriften om kvalitet og internkontroll. Bruddene omhandlet mangel på krav til bemanning, kvalifisert personal og mangel på bruk av etisk og faglige retningslinjer.

5 Drøfting

Ungdommer som blir plassert i en barnevernsinstitusjon har ulike utfordringer, og dette medfører at de har ulike behov. Dette medfører igjen at det er individuelle faktorer som avgjør hvordan den enkelte best kan bli ivaretatt når dem bor på barnevernsinstitusjon. Som igjen vil føre til at de ulike ungdommene vil bli ulikt påvirket både på den positive siden og negative. Det vil si at de ulike faktorene jeg kommer til å ta opp under kan påvirke den enkelte ungdom i ulik grad både positivt og negativt. Jeg kommer ikke til å ta opp en fullstendig liste over alle positive og negative sider, men de som jeg mener er relevant i forhold til de utvalgte vitenskapelige artiklene.

5.1 Hva fremmer og hemmer det miljøterapeutiske arbeidet med ungdommer

5.1.1 Ustabilitet i relasjonen

Ungdommer på barnevernsinstitusjoner har ofte en komplisert historie bak seg som blant annet kan innebære omsorgssvikt, vold, rus, kriminalitet, psykiske lidelser og så videre (Larsen, 2022, s. 33). Dette kan føre til at ungdommene har spesielle behov som må bli ivaretatt av barnevernsinstitusjonen. Disse utfordringene medfører ofte at ungdommen har et behov for kontinuitet og struktur. Om vi ser funnene i (Ulset, 2018) og (Buen Sommerfeldt, 2019) i sammenheng med den hyppige utskiftingen av både ungdommer og miljøterapeuter i barnevernsinstitusjoner, kan dette i sin helhet føre til et svært ustabil omsorgsmiljø for den enkelt ungdom. Sommerfeldt sammenligner driften i dag med driften på 1850 tallet, der det hovedsakelig var tre voksne som barna måtte forholde seg til. Dette kan ha medført mer stabilitet for barna. I dag er det med normal turnus ordning 15 til 20 ulike miljøterapeuter på en måned som arbeider med ungdommen (Landmark et al., 2020, s. 277). Dette tallet kan være vesentlig større for enkelt ungdommer avhengig av turnus, sykemeldinger og så videre. Om man sammenligner denne hyppige utskiftingen med Ulset sine funn, der hun viser at det til tider er vesentlig variasjoner i rutinene mellom de ulike teamene angående måltider, søvn, vekking og skole oppfølging. Disse variasjonen kan ha en sammenheng med funnet til Djønne om at det er vesentlige mangler med ved kvalitetssikring angående bemanning og kvalifisert personal. Mangler på like rutiner på tvers av de ulike teamene kan da ha en årsaksforklaring ved at barnevernsinstitusjonen benytter mye vikarer som ikke har kvalifisert utdanning og ikke deltar på personal møter. Som igjen kan forklare ustabiliteten som ungdommene i Ulset sin studie beskriver. Denne ustabiliteten kan da igjen komme i konflikt med prinsippet om

barns beste, som skal ligge til grunn for alt barnevernsarbeid. Bruk av personell som ikke er kvalifisert bør bli bedret fremover etter inntredelse av nytt kompetansekrav om relevant bachelorutdanning som tredde i kraft 01.01.2022. Selv om det er et kompetansekrav nå betyr det ikke at det blir bedre med gang fordi dette kravet gjelder kun for nyansatte og det kan bli gitt unntak fra kravet i enkelttilfeller (Bufdir, 2022b). Jeg har personlig erfart som ansatt på en barnevernsinstitusjon store utfordringer med å oppfylle disse kompetansekravene, og dette skyldes blant annet mange sykemeldinger. Det er spesielt utfordrende å følge det nye kompetansekravet for nattevakter, og dette kan skyldes at dette ikke er en attraktiv stilling å ha. Problematikken rundt ansattes ulike fagkunnskap kan være negativt for enkelte ungdommer, fordi det blir mer tilfeldig hvilken kunnskap miljøterapeuten rundt dem har. At de ansatte har relevant bachelorutdanning er allikevel ikke en garanti for at de er egnet til å jobbe på en barnevernsinstitusjon. Det er personlige egnetheten som avgjør om et individ egner seg for akkurat den jobben, som kan være svært vanskelig å vite på forhånd.

5.1.2 Avvisning av miljøterapeuter

Mange av ungdommene på barnevernsinstitusjoner har opplevd gjentakende svikt av mennesker som er dem nær, og dette kan medføre en frykt for å slippe nye mennesker tett innpå. Dette kan igjen medfører at ungdommen har lært seg en mestringsstrategi som går ut på å avise andre for å hindre at de kan svike ungdommen igjen, og dette gjør de ofte ved å benytte seg av atferd som tidligere har ført til avvisning av andre (Landmark et al., 2020, s. 273–278). Om man ser dette i forhold til den hyppige utskiftingen av miljøterapeutene, gjør dette det enda vanskeligere å opprettholde en stabil omsorgsrelasjon. Det er krevende å arbeide på en barnevernsinstitusjon, spesielt når man opplever mye avvisning av ungdommene, og det er derfor svært viktig at miljøterapeutene blir fulgt opp og får den veiledningen de trenger (Storø et al., 2017). Om miljøterapeutene får den oppfølgingen de har behov for kan dette medføre færre sykmeldinger, og dermed mer stabilitet for ungdommene. Faktumet er at omsorgen som blir gitt på en barnevernsinstitusjon er betalt omsorg. Dette kan føre til at ungdommen opplever miljøterapeutene som uekte, som igjen kan medfører at ungdommen aviser miljøterapeuten fordi, deres selvfølelse sier at de egentlig ikke bryr seg om ungdommen (Larsen, 2022, s. 274; Ulset, 2018). Storø trekker frem viktigheten av at de miljøterapeutene ser på arbeidet med ungdommene som mer enn en jobb, fordi det fremmer troverdigheten i omsorgen ungdommen opplever. Om ungdommene opplever at miljøterapeutene er til å stole på kan det medføre at ungdommen opplever positive samspills

relasjoner mellom seg selv og miljøterapeuten, som igjen kan medføre endring (Larsen, 2022, s. 33). Om man lykkes med denne prosessen kan det være svært positivt for den enkelte ungdommens videre utvikling. Som igjen kan medføre at prinsippet om barnets beste blir ivarettatt, fordi da fører oppholde på barnevernsinstitusjonen til det beste for ungdommen. Dette kan for eksempel medføre at ungdommen får tilbake troen på seg selv som kan føre til motivasjon for videre endring og utvikling. Dersom man ikke lykkes i denne prosessen kan det ha store negative konsekvenser ved at ungdommen får bekreftet sin negative selvforståelse, noe som igjen kan øke utfordringene med å stole på andre mennesker.

5.1.3 Rutiner

Storø trekker frem viktigheten av at ungdommene har behov for trygghet, kontinuitet, respekt og stabilitet i omsorgsmiljøet. Ulset trekker frem fordelene med å opprettholde stabile rutiner som kan redusere følelsen av usikkerhet og øke følelsen av forutsigbarhet. Det er derfor viktig å opprettholde stabile rutiner i barnevernsinstitusjoner, fordi ungdommen som bor der ofte opplever mye usikkerhet. Dette gjelder spesielt i begynnelsen av et opphold, fordi da har ungdommen nylig flyttet. Innføringen av rutineene kan også oppleves som utfordrende for enkelt ungdommer. Dette kan forklares med at ungdommen er vant til å gjøre som de vil (Backe-Hansen et al., 2017, s. 23). Om man hadde opprettholdt like rutiner rundt ungdommen, hadde det ført til større stabilitet i omsorgsmiljøet til ungdommene. En annen årsak til sviktene rutiner kan handle om manglende dokumentasjon av miljøterapeutene. Djonne fant flere hull i dokumentasjonen, som kan føre til at det blir svært ulike praksis på tvers av teamene. Kan manglende rutine eventuelt forklares ved de forskjellige miljøterapeutenes fagsyn og holdninger? Ulset trekker frem i sin studie at miljøterapeutene har ulike holdninger og syn på viktigheten av for eksempel skolegang. Som kan påvirke hvordan de ulike voksne opptrer om ungdommer ikke møter på skolen. Manglende rutiner kan også forklares som en kombinasjon av Ulset sin forklaring og Djonne, der både mangelfull dokumentasjon, ulike holdninger og syn til samme fører til ulike rutiner. Ungdommen i Ulset sin studie trekker også frem at de ofte opplever rutineene som meningsløse. Disse ungdommene sier da at de ønsker å være med på danningen av rutineene og vite årsaken til hvorfor rutineene er som de er. Om man lykkes med å danne gode rutiner i samarbeid med ungdommen kan dette medføre at ungdommen får medvirket. Dette kan også føre til at ungdommene er mer villig til å følge rutineene. Det kan være utfordrende å danne rutiner som er hensiktsmessig for å ivareta omsorgen ovenfor ungdommen. Et eksempel på dette kan være

at ungdommen ønsker en senere romtid. Dette kan medføre at de ikke får nok søvn før skolen som igjen kan medføre at de ikke klarer å stå opp til skolen starter. Det er derfor viktig å balansere ungdommenes rett til medvirkning med omsorgsansvaret barnevernsinstitusjonen har.

5.1.4 Godt miljøterapeutisk arbeid

I Ulset sin studie drar ungdommene frem ulike faktorer som de mener er positive hos miljøterapeutene. Det som er mest sentralt er kommunikasjon, både verbal og ikke verbal, der de legger vekt på respekt, språkbruk, ærlighet og bruk av makt i kommunikasjonen i form av advarsel eller trusler. Ungdommen i Ulset sin studie sier at de kan føle at miljøet på institusjonen endrer seg ut ifra hvilke miljøterapeuter som er på jobb. Ungdommene sier at de trives i miljøet når de miljøterapeutene ser den enkelte ungdom og bruker tid sammen med ungdommene. De fremmer også voksne som viser humor, glede og høflighet. Videre supplerer funnene til Storø der ungdommer også drar frem viktigheten av miljøterapeuter som er kultursensitive, rettferdig, omsorgsfulle, engasjerte og utholdende i relasjonen med ungdommen. For at ungdommer skal trives på barnevernsinstitusjon er det også sentralt at ungdommen får mulighet til å medvirke og har kunnskap om årsaken til plasseringen i institusjon (Storø et al., 2017). Sommerfeldt tar opp perspektivet om at nåtidens lover og retningslinjer kan hemme det personlige møte mellom miljøterapeut og ungdom. Lover og retningslinjer har lagt føringer som kan hindre relasjoner mellom ungdommer og miljøterapeuter og som kan oppleves som krenkende, grenseløse eller generelt uønskede. Hensikten er at lover og retningslinjer skal sikre et mer likeverdig tilbud til ungdommene slik at det skal være mindre preget av tilfeldigheter, som er et uttrykk for legalitetsprinsippet. Likevel ser man at mange av ungdommene forklarer at det er store ulikheter i trivsel ut ifra ganske tilfeldige faktorer for eksempel om ungdommene liker miljøterapeuten eller ikke (Ulset, 2018). Når trivselen til ungdommene blir avgjort ut ifra relativt tilfeldige faktorer, som kan være svært vanskelige å forutse kan det føre til at omsorgen ungdommen opplever kan være svært varierende eller tilfeldig. Ungdommene som ble intervjuet i Ulset sin studie drar frem faktumet at selv om ungdommene ønsker større stabilitet er det fremdeles positivt at de ulike miljøterapeutene er ulike, fordi da opplever ungdommen miljøterapeutene som mer ekte og troverdige. For at denne ulikheten skal være hensiktsmessig er det viktig at de ulike miljøterapeutene er enige om de grunnleggende verdiene og målsetningene i arbeidet (Landmark et al., 2020, s. 118; Storø et al., 2017; Ulset, 2018). Om dette ligger til grunn kan

også ulikheten føre til at flere ungdommer finner en miljøterapeut de liker og kan skape en viktig relasjon til (Larsen, 2022, s. 135). Om miljøterapeutene lykkes i dette arbeide, kan det føre til positiv endring hos ungdommen som er en del av målsettingen av oppholdet på barnevernsinstitusjon (Buen Sommerfeldt, 2019). Dersom man ikke lykkes i det miljøterapeutiske arbeidet kan det medføre at ungdommene får en dårlig opplevelse av oppholdet sitt som kan skade ungdommen på ulike måter ut ifra ulike individuelle faktorer.

5.2 Ungdomsgruppen på barnevernsinstitusjoner

Ungdommer som bor sammen på barnevernsinstitusjoner blir en del av en gruppe, og for mange er denne gruppen svært viktig i livet deres (Storø et al., 2017). Dette kan forklares ved at de er i samme situasjon og ofte har flere liknende opplevelser. Ungdommen blir også hyppig flyttet mellom ulike tiltak, og dette preger ungdomsgruppen i stor grad fordi det skaper ustabilitet i gruppen og medfører at ungdommene må danne nye relasjoner med både miljøterapeuter og ungdommer (Storø et al., 2017). Videre i dette kapittelet skal jeg drøfte ulike faktorer som kan prege ungdommene som bor på barnevernsinstitusjoner i forhold til ungdomsgruppen.

5.2.1 Ulike forklaringer på hvorfor ungdommer må flytte

Det er ulike årsaker til hvorfor ungdommer som bor på barnevernsinstitusjoner må flytte ofte, en forklaring kan være at barnevernsinstitusjoner er et midlertidig tiltak. Årsaken til mye flytting hos disse ungdommene kan også være at barnevernet jobber etter det biologiske prinsipp, som i praksis vil innebære at man ønsker å jobbe mot at ungdommen får flytte hjem igjen. Dette kan medføre flere flyttinger for ungdommen, noe som kan være skadelig for ungdommen fordi de da får gjentagende brudd i sin omsorg (Landmark et al., 2020, s. 273). Noe som igjen kan medføre at man ikke opprettholder prinsippet om barnets beste og det mildeste inngreps prinsipp da ungdommen opplever flere flyttinger som kan være mer inngripende totalt sett. Dette viser motsetningene som kan oppstå når man skal følge de ulike prinsippene som skal ligge til grunn for alt barnevernsarbeid. Som studien til Djønnne viser klarer ikke barnevernet alltid å ivareta prinsippet om barns beste, og dette kan blant annet forklares med svikt i oppfølging av ungdommene. Hyppige flyttinger av ungdommer kan også handle om faktorer innad på barnevernsinstitusjon der det for eksempel kan være konflikter mellom ungdommer eller at ungdommer slår seg sammen mot personalet slik at

miljøterapeutene mister kontrollen. Dette kan føre til svært alvorlige situasjoner der det kan oppstå skader både på ungdom og miljøterapeutene. Dette kan komme til uttrykk som ildspåsettelse, fysisk utagering mot personal eller mot andre ungdommer (Landmark et al., 2020, s. 182–183). Uansett årsak til flytting vil inn og utflyttinger av ungdommer prege miljøet innad på barnevernsinstitusjon (Storø et al., 2017). Noe som igjen påvirke den enkelt ungdom i stor grad fordi det fører til ustabilitet som kan ha en negativ konsekvens. Noen ungdom kan også oppleve flytting som noe positivt, et eksempel på dette kan være at to ungdommer som har en konflikt blir flyttet til ulike barnevernsinstitusjoner eller at en ungdom blir flyttet nærmere sitt nettverk. Om ungdommen flytter nærmere sitt nettverk kan det føre til tettere kontakt med biologiske foreldre som igjen kan være et uttrykk for både det biologiske prinsipp og prinsippet om barns beste. Når ungdommen flytter nærere sitt nettverk kan dette også være et ledd i målet om en tilbake føring til biologiske foreldrene fordi ungdommen og foreldrene da lettere kan opprettholde kontakt og jobbe mot en hjemflytting. Generelt sett er det individuelle faktorer som avgjør om en flytting er positiv eller negativ. Det vil derfor ikke være mulig å generalisere hva som er til det beste for alle ungdommer. Derfor er det viktig at ungdommen får mulighet til å medvirke ved å selv uttale seg om hva som er det beste for dem.

5.2.2 Hyppige inn og utflyttinger på bakgrunn av feil plassering

Både Ulset og Djønne tar opp problematikken rundt at ansatte i barneverntjenesten har sviktende dokumentasjon, og at dette sammen med et høyt sykefravær kan føre til store hull i dokumentasjonen. Når det er mange ulike personer som jobber med plassering av en ungdom vil manglende dokumentasjon medføre utfordringer rundt kontinuitet i saken. Som igjen kan medføre for lite informasjon for å avgjøre hvilke tiltak som vil passe den enkelte ungdommen best. Den manglende dokumentasjonen gjør det også vanskelig å finne det rette tiltaket for ungdommen. Det kan medføre at ungdommen blir plassert i en ungdomsgruppe som er uheldig for den enkelte (Landmark et al., 2020, s. 172). Om man ikke lykkes med riktig tiltak kan det fører til at ungdommen blir flyttet unødvendig som da fører til at man ikke bruker det minst inngripende tiltaket. Manglende dokumentasjon på den tidligere barnevernsinstitusjon kan også føre til utfordringer for den nye institusjonen, fordi den nye institusjonen ville hatt stor nytte av kunnskapen om hva som har og ikke har fungert for de enkelte ungdommene ved tidligere plassering (Djønne, 2021). Siden 1953 har det vært satt søkelys på en nedbygging av barnevernsinstitusjoner, dette kan også forklarer den hyppige flyttingen (Kjelsaas et al., 2020,

s. 17). Nedbyggingen fører til at det er færre valgmuligheter til plassering av ungdommen som kan føre til at ungdommen blir plassert på en barnevernsinstitusjon som ikke er egnet, eller med en sammensetning av ungdommer som er uheldig. I sin helhet kan feil plassering av ungdommer ha store negative konsekvenser for den enkelte ungdommen, fordi dette kan medføre flere unødvendige flyttinger som kan føre til flere brutte omsorgsrelasjoner som ikke er til det beste for den enkelte ungdommen.

5.2.3 Hva skal til for at ungdommene skal trives i ungdomsgruppen

For at det skal bli et godt omsorgsmiljø innad i ungdomsgruppen er det viktig at ungdommene gis mulighet til å være seg selv, og det vil si at ungdommene må oppleve trygghet, ivaretagelse, velvære, tilhørighet og respekt ovenfor hverandre (Storø et al., 2017). For å oppnå dette må miljøterapeutene jobbe systematisk for å fremme et godt omsorgsmiljø som gir rom for at ungdommen skal oppnå endring. Ungdommen uttrykker også at vennskapene dem imellom er svært viktige for dem (Storø et al., 2017; Landmark et al., 2020, s. 175). Ungdomsgruppen kan da fungerer som en arena der ungdommen kan øve seg på samspill med andre jevnaldrende. Dette kan være svært positivt for den enkelte ungdom (Landmark et al., 2020, s. 176). For at ungdommen kan bruke ungdomsgruppen som en positiv øvings arena må ungdomsgruppen være vennlig og støttene mot hverandre slik at man gir den enkelte ungdom opplevelse av trygghet og gruppetilhørighet (Storø et al., 2017). Når ungdommer flytter bort fra barnevernsinstitusjon kan de oppleve savn av ungdommen de pleide å bo sammen med. Dette kan føre til flere brutte relasjoner som kan negativt påvirke danning av nye relasjoner. Selv om det er mange positive effekter med ungdomsgruppen, kan det fremdeles ha svært uheldige konsekvenser om miljøterapeutene ikke mestrer å fremme et godt omsorgsmiljø. Det kan medføre at ungdommen benytter ulike mestringsstrategier for å passe inn i ungdomsgruppen og kan føre til at ungdommen gjør handlinger for å passe inn (Storø et al., 2017). I enkelte ungdomsgrupper kan det være en indre justis på at man må gjøre normløse handlinger for å passe inn i ungdomsgruppen. På en barnevernsinstitusjon kan dette komme til uttrykk ved at ungdommen for eksempel rømmer, gjør hærverk, utagerer fysisk eller verbalt mot personal, fordi slike handlinger gir ungdommen innpass i gruppen (Landmark et al., 2020, s. 182–183). Om dette skjer kan det ha store konsekvenser for den enkelte ungdommen, for eksempel kan det føre til straffeforfølgelse om ungdommen er over strafferettslig alder, altså 15 år jf. straffeloven (2005, §20 første ledd). Eller andre former for uformell straff som kan være at andre venner med positiv innflytelse trekker seg unna fordi de ser på ungdommen

som farlig. Dette kan igjen medføre at ungdommen får tettere bånd med andre som har en negativ påvirkning. På barnevernsinstitusjoner må miljøterapeutene både ta hensyn til de kollektive behovene for alle som bor på institusjon, men også de individuelle behovene til de enkelte ungdommene (Ulset, 2018). I noen tilfeller kan behovene til de ulike ungdommene være i konflikt med behovene til andre. Dette kan komme til uttrykk på flere ulike måter som kan påvirke ungdommen i ulik grad. Årsaken til at ikke alle behovene til ungdommen kan bli møtt kan omhandle mangel på ressurser og personal som Djønne problematiserer i sin tekst. Dette kan komme til syne ved at to ulike ungdommer krever mye ressurser samtidig, for eksempel at en prøver og ta sitt eget liv mens en annen prøver å ruse seg. I en slik situasjon krever begge ungdommen tett oppfølging av flere miljøterapeuter på samme tid, og resultatet blir nok ofte at de ikke får den oppfølgingen de har behov for fordi det ikke er nok miljøterapeuter på jobb.

6 Avslutning

Ungdommer som bor på en barnevernsinstitusjon, har ulike utfordringer og dermed ulike behov. De vil derfor bli ulikt påvirket av ulike faktorer både positive og negative. Det vil derfor være umulig å gi et konkret svar på hvordan man best kan ivareta den enkelte ungdommen, og hva som vil føre til positiv eller negativ utvikling hos den enkelte. Det som er sentralt for å kunne ivareta den enkelte ungdommen som bor på en barnevernsinstitusjon er å ta hensyn til den enkeltes individuelle behov. For å kunne gjøre dette må miljøterapeuten på barnevernsinstitusjonen bli kjent med den enkelte ungdom og lære hvordan de kan ivareta akkurat den ungdommen. Det er dermed viktig at miljøterapeuten skaper en stabil relasjon med ungdommen slik at de kan bygge tillit og med det oppnå endring. For å lykkes med dette arbeidet er det viktig at dokumentasjon i alle ledd fungerer og at de som har behov for viktig informasjon får den. Om dette ikke lykkes kan det medføre feilplassering av ungdommen eller at nytt tiltak ikke har nødvendig informasjon. For å kunne ivareta alle de ulike ungdommene som bor på en barnevernsinstitusjon er det viktig at miljøpersonalet legger til rette for et godt og trygt omsorgsmiljø for alle. Om dette ikke lykkes kan det medføre svært uheldige konsekvenser for den enkelte med at ungdommen for eksempel kan føle seg utrygge. Dermed er ungdomsgruppen svært viktig for å lykkes med å ivareta den enkelte ungdommen. Dette temaet er relativt lite forsket på, med tanke på påvirkning det har på den enkelte ungdoms utvikling og trivsel på barnevernsinstitusjoner. Det har dermed vært utfordrende å finne fagstoff om flere av både positive og negative faktorene innad på barnevernsinstitusjoner. Dette kan forklares med at det er et forskningsområde som ser på en relativt liten gruppe som er i en svært sårbar situasjon. Det fører til utfordringer rundt å forske på dette temaet. Dersom jeg skulle forsket videre rund temaet barnevernsinstitusjoner så ville jeg forsket på ungdomsgruppen, og dens påvirkning på den enkelte ungdom. Jeg tror det ville vært interessant og gjennomført en feltstudie med deltagende intervjuer. Fordi da kunne man satt søkelys på samspillene mellom ungdommene, og fått frem ungdommenes mening. Dette kunne vært interessant med tanket på den snevre forskningen som finnes i dag.

Litteraturliste

- Backe-Hansen, E., Løvgren, M., Neumann, C. B., & Storø, J. (2017). *God omsorg i barnevernsinstitusjoner* (Velferdsforskningsinstituttet NOVA Nr. 12/17).
<https://www.ntnu.no/documents/1268850643/1273757823/Nettutgave-NOVA-Rapport-12-17-God-omsorg-i-barnevernsinstitusjoner.pdf/120889dd-39ac-45f4-81fd-f625744ddffc> *177 sider
- Barnekonvensjonen. (1989). Konvensjon om barnets rettigheter (20-11-1989).
Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>
- Barnevernsloven. (2021). Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>
- Bertnes, P. A., & Turseth, B. S. (2012). *Faglig informasjon på Internett kvalitet og kildekritikk* (3. utg.). Abstrakt. *22 sider
- Buen Sommerfeldt, M. (2019). Relasjoner mellom barn og voksne på barneverninstitusjoner i Norge. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 96(3–2019), 172–188.
- Bufdir. (2021). *Flere er positive til å bli fosterhjem*. Bufdir.no.
https://www.bufdir.no/aktuelt/flere_er_positive_til_a_bli_fosterhjem/ *1 side
- Bufdir. (2022a). *Årsrapport 2021*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e3c03f39789d433a9ade95467740b6ab/arsrapport-2021-bufdir.pdf> *58 sider
- Bufdir. (2022b). *Anbefalinger om kompetanse og utdanning for barnevernsinstitusjoner*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
<https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/anbefalinger-om-kompetanse-og-utdanning-for-barnevernsinstitusjoner2253.pdf> *17 sider
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal akademisk. *99 sider

- Djønne, H. (2021). Statlige barnevernsmyndigheters ivaretagelse av barnets beste ved plassering og oppfølging av barn i barnevernsinstitusjoner. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 98(3–2021), 182–191.
- Drange, N., & Hernæs, Ø. M. (2020). *Kvantitativ beskrivelse av institusjonspopulasjonen* (Nr. 3/2020). Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning Ragnar Frisch Centre for Economic Research.
- https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/pdf/rapp20_03.pdf *57 sider
- Grunnloven. (1814). Kongeriket Noregs grunnlov (LOV-1814-05-17). Lovdata
- <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>
- Kjelsaas, A. I., Backe-Hansen, E., Ellingsen, D., Guldvik, M. K., & Pedersen, S. (2020). *Best egnede tiltak når barn og unge skal bo utenfor hjemmet* (Nr. 134/2020). Menon economics.
- https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/fosterhjem/best_egnede_tiltak_nar_barn_ska_l_bo_utenfor_foreldrehjemmet.pdf *19 sider
- Kjønstad, A., Syse, A., & Kjelland, M. (Red.). (2022a). *Velferdsrett 2 barnevern- og sosialrett* (6. utgave, 1. opplag). Gyldendal. *106 sider
- Kjønstad, A., Syse, A., & Kjelland, M. (2022b). *Velferdsrett I. Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang* (7. utgave, 1. opplag). Gyldendal. *180 sider
- Landmark, B., Lilevik, O. G., & Stokvold, Ø. (Red.). (2020). *Miljøterapi i barnevernsinstitusjoner: Juridiske, teoretiske og praktiske perspektiver*. Fagbokforlaget. *17 sider
- Landmark, B., & Olkowska, A. (Red.). (2016). *Miljøterapi—Prinsipper, perspektiver og praksis*. Fagbokforlaget. *15 sider
- Larsen, E. (2022). *Miljøterapi med barn og unge—Organisasjonen som terapeut* (4. utg.). Universitetsforlaget. *201 sider

- Larsen, E., & Selnes, B. (1975). Fra avvik til ansvar: En miljøterapeutisk tilnærming til ungdom i institusjon. I *Norbok*. Tanum psykologi. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007070901066 *5 sider
- Menneskerettsloven. (1999). Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>
- SSB. (2022). *Barnevernsinstitusjoner*. SSB. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevernsinstitusjoner> *1 sider
- Storø, J., Backe- Hnasen, E., & Løvgren, M. (2017). Hva muliggjør godt institusjonsarbeid. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(3–2017), 166–184.
- Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>
- Stuvøy, I., Tjora, A. H., & Tøndel, G. (Red.). (2021). *En smak av forskning: Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt*.
- Thidemann, I.- johanne. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Tidsskriftet Norges Barnevern. (u.å.). *Forfatterveiledning*. Idunn. <https://www.idunn.no/page/tnb/author> *2 sider
- Ulset, G. (2018). Skiftende regler og praksiser i omsorgsmiljøet i en barneverninstitusjon. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(2-3–2018), 182–199.
- Aamodt, L. G. (2014). *Den gode relasjonen* (2. utgave). Gyldendal Akademisk. *17 sider

Antall sider selvvalgt pensum: 994 sider